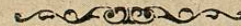

stiones, in iis immorari neque necessarium, neque indoli institutionum satis proprium esse duxi, illudque tantum sedulo cavi, ut principia omnia perspicue exponerem, in quibus quaestionum omnium solutio contineretur: praesertim cum eiusmodi applicationes orali praeceptoris declarationi relinquendae sint, qui nisi habeat, in quibus utiliter doctrinam suam exerceat, ad suam dignitatem pertinere facile arbitrabitur in alia discurrere, quae fortasse oneri magis quam adiumento auditoribus erunt. Delibavi tamen per accidens, ubi opportunitas fuit, quae praecipuae sunt, itaque praeceptoris occasionem exhibui eas planius declarandi.

Habes igitur, lector, quantum satis est, rationem operis mei, quod si quidquam in Ecclesiae bonum conferet, gratias Deo agam; sin minus, nihil aliud mihi restat, nisi ut vehementer optem, ut, quod mihi fuit in votis, id alii melius feliciusque exequantur.

DE IURE ECCLESIASTICO PUBLICO

1. Ius etsi plura significet, cum tamen ad obiectum scientiae indicandum traducitur, *systema legum* exprimit, quibus *societas aliqua ordinatur, ut et conservari et finem suum assequi possit*. Quapropter *Ius Ecclesiasticum* systema legum intelligimus, quibus ordinatur Ecclesia Christi, ut rite conservetur, finemque proprium consequatur.

2. Iam vero neque conservari, neque assequi finem suum ulla societas potest, nisi 1°. apto membrorum ordine (iis scilicet, qui praeesse, ab iis, qui parere debent, rite distinctis) sit constituta, simulque viribus ad semetipsam conservandam, finemque suum consequendum proportionatis praedita sit; et nisi 2°. eiusmodi vires in actum exserat, ita per eas dirigendo singula membra, ut praestitutum finem assequantur. Hinc duplex quoque in unaquaque societate systema legum distingui necesse est, alterum nimirum, quo ipsius societatis constitutio determinatur, quod proinde audit *ius publicum*; alterum vero, quo leges continentur, quibus eiusdem societatis membra diriguntur ad finem in ea propositum assequendum, quod propterea *ius privatum* appellatur. Ergo etiam in Ecclesia Christi duplex ius recte distinguitur, *Ecclesiasticum publicum*, et *Ecclesiasticum privatum* (*).

(*) Haud igitur absurda est iuris ecclesiastici in *publicum* et *privatum* distinctio, quod nuperrime contendit cl. Philips praepostera deceptus iuris publici ecclesiastici notione, quae fortasse in Germania invaluit. Ait enim (*Droit ecclésiast. trad. par M. Crouzet., Introd. §. 3.*) eiusmodi distinctionem admitti non posse, nisi duplex quoque regiminis norma in Ecclesia admittatur, quarum altera eius membra regantur singillatim sumpta, altera eadem in corpus coacta: quae quidem ratiocinatio indicat clarissimum auctorem distinctionem quandam iuris ecclesiastici in publicum ac privatum prae oculis habuisse, quae *ratione subiecti* facta sit, cum tamen *ratione obiecti* sit facienda.

3. Est igitur Ius publicum ecclesiasticum, ut ex dictis consequitur, *Legum systema, quibus Ecclesiae constitutio definitur*. Constitutionis autem nomine ea statuta intelligimus, quibus alicuius societatis regimen ordinatur, sive respectu potestatis, quae eidem ad finem suum consequendum sit attributa, sive respectu personarum, in quibus dicta potestas resideat. Inde est, quod ius ecclesiasticum publicum duobus complectimur libris, in quorum primo res sit *de Ecclesiae potestate in se spectata*, in altero *de eiusdem potestatis subiecto*.

LIBER PRIMUS

DE ECCLESIAE CHRISTI POTESTATE IN SE SPECTATA.

4. Cuiuslibet societatis potestas, ceu mox inuimus, paulloque inferius demonstrabimus, ad eiusdem finem assequendum proportionem habeat necesse est. Quapropter cum finis Ecclesiae proximus, per quem ad ultimum tenditur, qui est vita aeterna, *sanctificatio sit animarum* (*), quae non nisi geminarum virium conspiratione comparari potest, hoc est *gratia sanctificante*, quam Christus *per Sacramenta* conferri voluit, atque *hominis* sive per rectam fidem, sive per bonam vitam *cooperatione*, necessario sequitur, duplex potestatis genus in Ecclesia esse oportere, eam scilicet, quae ordinatur ad efficienda Sacramenta, quaeque *potestas ordinis* dicitur, et eam, quae ad fidelium cooperationem dirigendam, et, quantum fieri potest, efficaciter urgendam instituta est, quaeque *potestas iurisdictionis* appellatur (**). Iam vero potestas ordinis a Theologis plenius exponitur, adeoque abstinendum ab eadem censemus; praesertim cum eiusmodi materia in iure ecclesiastico privato,

(*) Rom. VI. 22.

(**) Tertium potestatis genus, quod *Magisterii* appellavit, frustra in-vexit cl. Philips (*op. cit.* §. XXXII. *et alibi*). Si enim purum sit magisterium, potestas dici nequit; sin autem ita concipitur, ut ius eidem insit inclinandi Fideles in obsequium fidei, eorumque assensum imperandi, *pars* est potestatis iurisdictionis. Non erat igitur discedendum a doctrina in scholis catholicis communi.

hoc est in iure canonico, quantum satis est, attingi debeat, ubi de Sacramentorum administratione res erit. Tota igitur quaestio *de iurisdictionis potestate* versabitur, deque legitimis eius limitibus a iustis fundamentis eruendis. Quae porro fundamenta tria in Ecclesia animadverti possunt, quorum duo ceteris societatibus communia sunt, tertium est Ecclesiae proprium. *Proprium* Ecclesiae est positiva voluntas divini eius Institutoris; ex duobus reliquis alterum est *intrinsicum*, quod ex ipsa eius natura deducitur, alterum *extrinsicum*, quod ex aliqua pactione dimanat.

CAPUT PRIMUM

DE ECCLESIAE POTESTATE, QUAE EX EIUS NATURA DEDUCITUR.

5. In investiganda potestate, quae ex hoc fonte oritur, viam hanc tenebimus. *Primo*, studio omni seposito, factaque abstractione ab Ecclesia, ex iure naturali recognoscemus, quae et quanta sit potestas, quae cuilibet societati perfectae vi suae naturae competit; *Secundo*, natura Ecclesiae considerata, eam societatem esse perfectam demonstrabimus; quae duo exposita cum fuerint, ipsius Ecclesiae potestas, quae ex hoc fonte dimanat, logica necessitate per se innotescet.

SECTIO PRIMA

DE POTESTATE, QUAE CUILIBET SOCIETATI PERFECTAE VI SUAE NATURAE COMPETIT.

6. *Societas* est multitudo hominum ea ratione coeuntium, ut collatis viribus media sibi comparent ad certum communemque finem assequendum (*): *perfecta* autem ea

(*) Cf. Taparelli, *Saggio teoretico di diritto naturale* §. 301 *et seqq.* Porro eiusmodi definitio societatem exprimit *in suo genere* acceptam. Quapropter non ita est accipienda, quemadmodum a doctissimo viro acceptam esse legi, ut societas tantum *voluntaria* per eam indicetur, qua scilicet homines nulla necessitate compulsi *arbitrio suo* coeunt ad finem *libere ab iis volitum* obtinendum. Verbo enim *coeuntium* non *caussa* indicatur, unde coeunt, utrum ex necessitate ea sit an ex arbitrio, sed *merum coeundi factum*. Verbis autem *certum communemque* non id affirmatur,

dici debet, quae est in se completa, adeoque media ad suum finem obtinendum sufficientia in semetipsa habet (*).

7. Ex tradita societatis definitione sequitur, elementa cuiuslibet societatis quatuor esse, *Multitudinem hominum, Moralem eorum coniunctionem, Finem ad quem conspirant, Media ad finem consequendum*; ex quibus Multitudo hominum *materiam* societatis constituit, reliqua *formam*; ita tamen, ut *Finis* sit obiectum, ad quod cetera tendunt. Unde haec dimanant:

I. Praecipuum societatis elementum esse finem: quia cetera ad illum ordinantur, eique serviunt:

II. *Media* non posse determinari in se, sed pro varia finis necessitate ex eorum proportione ac sufficientia ad illius assequutionem: quia media natura sua sunt ad finem ordinata, ita ut eatenus tantum expetantur, quatenus ad finem conducant (**).

III. Naturam seu Essentiam societatum *ex fine earum adaequato* determinari. *Probat*ur: Determinare alicuius rei essentiam idem est, ac assignare notam aliquam eidem intrinsecam et immutabilem, quae sit ei unice propria. Atqui nota intrinseca et immutabilis, quae singulis societatibus sit unice propria, non potest esse, nisi finis: quia ex quatuor elementis essentialibus *duo priora*, idest multitudo hominum, eorumque coniunctio, quatenus in se spectantur, abstractione facta a fine, sunt communia generi; *tertium* autem, idest *media* non est per se determinatum (*heic* II), insuper aliis etiam potest esse commune; contra vero *quartum*, idest *finis* in societatum genere est plane indetermi-

quod in qualibet societate *finis* a sociis ipsis eligi semper, ac praestitui debeat, sed quod esse debeat *definitus*, neque incertus esse possit, idemque *ad omnes pertineat*, atque ita sit communis. *Cf. Calv. Lex iurid. V. Commune §. Commune dicitur.*

(*) Huc recidunt, quae de notione societatis perfectae habet *S. Thom. 1. 2. quaest. 90. art. 3. ad 3.* ubi innuit *Societatem perfectam* eam esse, quae non sit alterius pars, quaeque finem non habeat ad alterius finem (in eodem scilicet genere) ordinatum; adeoque sit in suo genere independens et in se completa: unde consequitur, quod media ad sui conservationem, propriique finis assecutionem necessaria in semetipsa habere debeat.

(**) *Cf. Taparelli, op. cit. §. 16 et seqq.*

natum, determinatur autem tantum in singulis societatibus, ita ut uniuscuiusque sit unice proprium. Ergo ex fine tantum essentia societatum determinari potest. Quae vero societates inter se distinctae sunt, et nihilominus eundem *adaequate* finem habent, eae sunt totidem repetitiones eiusdem societatis, quae non *natura* sed *numero* distinguuntur.

IV. Iura omnia, quae pro sua natura societati competunt, ex eius fine prodire. *Probat*ur: Ius est potestas ad illud, quod ad rationis normam competit (*): at in qualibet societate quidquid alienum est a fine non est ad rationis normam; quia non habet rationem sufficientem; siquidem ratio sufficiens societatis tota est in fine (*heic* I). Ergo iura omnia, quae pro sua natura societati competunt, prodeant ex fine necesse est.

Hisce praenotatis *potestatem*, seu complexionem iurium, quae cuilibet societati perfectae *pro eius natura* competit, iam exponimus, et primo quidem eam, quam *in suos* habet, deinde eam, quam *in extraneos*.

ARTICULUS PRIMUS

De potestate, quae pro eius natura societati perfectae in suos competit.

8. Potestas, quae pro eius natura societati perfectae in suos competit, generali hac regula continetur: *Ut, quae sunt necessaria ad finem plene consequendum, exigere iure possit; quae non sunt necessaria, non possit; quae vero necessaria sunt, sed pertinent ad ordinem quendam superiorem, ea per se ordinare et determinare non valeat.*

9. *Probat*ur 1^a. *pars*. Ius aliquid exigendi correlativum est officio, quod alteri parti inest, illud praestandi. Atqui pro natura societatis singulis eius membris inest officium sponte susceptum, si societas sit voluntaria, legitime impositum, si necessaria, conferendi in societatem vires suas ad ea comparanda, quae sunt necessaria ad eius finem plene integreque assequendum (6). Ergo societati pro sua natura inest ius eadem ab illis exigendi.

(*) *Cf. Taparelli op. cit. §. 341 et seqq.*

10. *Ob.* Nullum ius est exigendi conatum ad id, quod est moraliter impossibile. Conatus autem ad plenam finis assequutionem, spectata hominum conditione, est conatus ad impossibile. Ergo ius exigendi talem conatum, ut, quae necessaria sunt ad plenam finis assequutionem praestentur, nullum esse potest.

R. Conatus ad perfectionem actu apprehendendam est conatus ad impossibile *conc.* Conatus accedendi ad perfectionem per indefinitum graduum numerum pro variis circumstantiis statuque societatis est conatus ad impossibile *nego.* Hinc sequitur, ut legislatoribus id instar regulae esse debeat: licet per se potestatem habeant exigendi quae ad plenam finis exequutionem necessaria sunt, *usum* tamen eiusmodi potestatis *prudentem* esse debere, ita ut praesenti societatis statui leges contemperent, neque quidquam praecipiant, quod, habita illius ratione, sit moraliter impossibile.

11. Ex hac autem prima parte propositionis tria profluunt *corollaria* notatu dignissima, quaeque prae oculis semper habenda sunt.

I. Ius esse societati non modo exigendi, quae sunt *immediate* necessaria, idest ea, quae cum assequutione finis sunt immediate connexa, verum etiam quae *mediate.* Etenim mediata haec necessitas est *vera necessitas*, imo et ordinaria et communior. Sive enim ex imperfectione naturae et voluntatis nostrae, sive ex ipsa difficultate finis, sive causa impedimentorum, quae intercedunt, vix unquam fieri potest, ut uno actu finis apprehendatur, sed sensim et per quosdam gradus est ad illum accedendum:

II. Cum plura media suppetunt, quorum nullum est necessarium in individuo, aliquod autem est necessarium in genere, ius esse societati eligendi, quod opportunius iudicaverit, siquidem hoc ipsum ius est *necessarium* ad finis assecutionem. In ordine enim ad assecutionem finis illud est societatibus plane necessarium, ut inter membra sit vera conspiratio, tum quia id pertinet ad essentiam ipsam societatis (6), tum quia sine hac conspiratione alter alterum impediret, finemque propositum disperderet. At eiusmodi conspirationem, si mediorum electio singulis relinquatur, manifestum est nullam esse, aut saltem permanere diu nul-

lam posse: cum enim hominum actus sint liberi, neque a natura determinati, est moraliter impossibile, eos per se ferri et quidem constanter in verum consensum. Necesse est igitur, ius electionis mediorum pertinere ad ipsam societatem, seu ad illum, in quo societatis iura resident:

III. Ius esse societati iudicandi de mediorum necessitate sive quoad qualitatem, sive quoad numerum, suoque iudicio membra sua subiiciendi, nisi forte sit erroneum manifeste, idest sine ulla controversia, atque omnibus circumstantiis perspectis. Etenim hoc etiam ob rationem modo propositam est necessarium. Ratio autem limitationis manifesta est. In ea enim hypothese totum deficit iuris fundamentum (*cf. proximum num. 12*); adeoque nonnisi per accidens membra societatis huiusmodi iudicio subiicere se in praxi deberent, hisce videlicet concurrentibus conditionibus: 1°. Ut sine peccato imperata fieri possint (*cf. sequentem num. 13*); 2°. Ut alia quaedam ratio id exigat, ex. gr. ut eadem negligi sine perturbatione societatis nequeant.

12. *Prob. 2^a. pars, idest quae nullo sub respectu* (*cf. supra n. 11*) *necessaria sunt ad finem consequendum, eadem a societate exigi pro sua natura non posse.* Fundamentum potestatis, quam pro sua natura societas habet exigendi aliquid a suis, situm est in necessario eiusdem nexu cum ipsius societatis fine, ita ut qui alterum vult, alterum quoque velle omnino debeat (9); Atqui in iis, quae nullo sub respectu ad finem sunt necessaria, eiusmodi nexus non habetur; Ergo in iis, quae nullo sub respectu ad finem sunt necessaria, nullum est societati fundamentum, adeoque nullum ius eadem pro sua natura exigendi.

13. *Prob. 3^a. pars.* Ius est potestas ad illud, quod ad rationis, adeoque ad ordinis normam competit (7, IV). Atqui ordini repugnat, ut ea, quae ad ordinem superiorem pertinent, quisquam ordinet ac determinet. Ergo ius ordinandi ac determinandi ea, quae pertinent ad ordinem superiorem, in societate esse non potest.

Ob. Quaelibet societas ius habet ad sui conservationem. Atqui sine ordinatione et determinatione mediorum, quae sint necessaria ad finem consequendum, ut ut sint superioris ordinis, eius conservatio haberi nequit. Ergo quaeli-

bet societas ius habet ad ordinationem et determinationem etc.

R. Dist. mai. Societas ius habet ad sui conservationem, servatâ subordinatione ad ordinem superiorem *conc.*, omissâ... *nego.* Item *dist. min.* Societatis conservatio sine ulla omnino mediorum, de quibus dicimus, determinatione etiam subordinate ad ordinem superiorem, idest per recursum ad eum, cui superioris ordinis cura commissa est, haberi nequit *conc.* salvo ad eundem recursum *nego* (*). Quamvis autem non licet societati ea, quae sunt ordinis superioris, per se ordinare et determinare; nihilominus manifestum est, merito ab ea ad executionem urgeri, novisque additis poenis a suis membris exigere, quae ab eo, qui ordinis superioris curam habet, determinata iam sunt: id enim est non contra ordinem agere, sed eundem adiuvere.

14. Iam vero ex praedicta generali regula totum evolvitur potestatis systema, quam perfecta societas habet *in suos*; siquidem adaequata divisio ex ea profluit potestatis eiusdem, quae est in *legiferam*, in *iudiciariam*, et in *coactivam*. *Prob.* Ex regula generali tota potestas, quam vi suae naturae societas perfecta habet *in suos*, consistit in iure exigendi, quae necessaria sunt ad finem plene assequendum. Atqui ad finem plene assequendum tria haec tantum requiruntur: 1°. ut media, quae ad finem conducunt, obligatorio modo proponantur: 2°. ut, quae proposita sunt, rite, idest iuxta eum modum ac sensum, quo fuerunt proposita, applicentur: 3°. ut renuentes eadem applicare, vi adhibita, cogantur, impediuntur coercantur; ex quibus primum constituit potestatem *legiferam*, alterum *iudiciariam*, tertium *coactivam*. Ergo potestatis divisio, quam vi suae naturae societas perfecta habet *in suos*, in *legifera*, in *iudiciaria*, in *coactiva* potestate adaequate continetur.

De hac igitur triplici potestatis specie singillatim iam est agendum.

§. I.

De potestate legifera.

15. Potestas *legifera* est potestas proponendi obligatorio modo quae ad societatis finem assequendum sunt necessa-

(*) Cf. Cap. 5. De Rescr.

ria (14). Qua notione posita, hae propositiones ex iis, quae iam dicta sunt, dimanant.

I. *Potestas legifera societati perfectae certissime in suos competit. Prob.* Competit societati perfectae ius exigendi a suis quicquid necessarium est ad finem consequendum (9). Atqui ad finem consequendum pro humani intellectus diversitate, et voluntatis inconstantia, indomitoque cupiditatum aestu in qualibet agentium multitudine necessaria est potestas aliqua, quae habeat ius designandi media, atque omnes ad eadem adhibenda obligandi; qua in re potestas legifera consistit. Ergo potestas legifera societati perfectae certissime competit.

II. *De legum opportunitate aut necessitate competit societati perfectae iudicare ac decernere, suaeque membra iudicio suo subicere, nisi forte manifeste erroneum illud sit. Probatur* eodem argumento, quo superior propositio: atque insuper iis quae supra num. 11. dicta sunt.

III. *In iis, quae pertinent ad ordinem superiorem, nulla est societati legiferae potestas, nisi forte ad urgendam eorundem executionem, cum iam determinata fuerint ab eo, cui superioris ordinis cura commissa est.* Probatur ex dictis num. 15.

16. Hinc autem tota explicatur de legibus theoria. Et 1°. quidem notio ipsa legis ex dictis manifesta est. Patet enim ex iis, legem esse propositionem alicuius medii sive positivi sive negativi obligatorio modo ab eo factam, in quo societatis potestas residet, ad ipsius societatis finem sive immediate sive mediate (11, I.) assequendum sine perturbatione ordinis superioris. Quod si medium propositum fuerit *positivum*, patet legem in iubendo esse, idest *affirmativam* esse; si *negativum*, esse in vetando, idest esse *negativam*; sin aliquid lex permittat, tum profecto id agere, ut declaret, illud fini societatis minime obstare, simulque e re publica esse, ne is, cui illud permissum est, in eiusdem usu turbetur, qua ex parte est in vetando, proindeque negativa. Lex igitur recte definitur: *Regula rationabilis agendi in ordine ad finem societatis ipsius membris obligatorio modo proposita ab eo, in quo eiusdem potestas residet.* Ex quo patet, *materiam* legis esse regulam ipsam agendi, quae proponitur, duplici

haec qualitate praeditam, nimirum 1°. ut sit rationabilis, id est honesta ordinique conformis, 2°. eiusmodi ut conducat ad finem societatis; *formam* autem ipsam regulae propositionem, id est sufficientem significationem societatis membrum factam per modum obligationis ab eo, in quo societatis potestas residet. Quamobrem lex nulla erit *ex defectu materiae*, si regula proposita alterutra ex praedictis qualitatibus, id est honestate vel aptitudine conducendi ad finem manifeste (11) careat: erit autem nulla *ex defectu formae* 1°. si regula non fuerit sufficienter proposita, seu promulgata; 2°. si fuerit proposita per modum consilii, non autem per modum obligationis; 3°. si ab alio proposita fuerit, quam ab illis, in quibus societatis potestas legitime residet.

17. Hinc plura habes corollaria. Et primo quidem ex iis, quae de *forma legis* dicta sunt, haec dimanant:

I. Promulgationem legis rite esse factam, si eiusmodi sit, ut legis notitia diffundi ad omnes *moraliter* possit. Quae enim talis est, vere *sufficiens* habenda est; praesertim cum *ex parte legislatoris* vera sit impossibilitas eam *physice* singulis faciendi (*); *ex parte autem subditorum* vera incumbat obligatio leges cognoscendi (**). Unde facile haec intelliges:

a) Primam legis propositionem *authenticam* quidem esse debere, id est ita factam, ut dubitari non possit, eam ab illo prodixisse, in quo societatis potestas residet; at eius *propagationem* nullo modo:

b) Non immerito apud omnes gentes aut semper, aut saltem ut plurimum servata haec fuisse: 1°. ut legibus aetate maiorum promulgatis etiam posteri obligentur; 2°. ut litteris publice expositis promulgatio fiat, licet litteras plurimi nesciant, plurimi autem prodire in publicum ad legendum non possint; 3°. ut una tantum in urbe unoque in loco (quod saltem de republica Romanorum constat) leges non raro propositae sint (***) .

(*) Cf. cap. 1. de Postul. Praelat.

(**) Cf. cap. 3. de Regulis Iuris in 6.

(***) Cf. Zacaria Dissert. inscripta: Comandi chi può, obbedisca chi deve: num. XV. et seqq. Suarez de Legibus lib. I. cap. XI; et lib. IV, cap. XV.

II. Repugnare notioni legis, ut acceptatio populi necessaria habeatur, quo possit vim suam exserere. Etenim pertinet ad formam legis, ut *per modum obligationis* sit proposita (14, 15, et 16): non esset autem, si liceret illam reicere. Ergo si quando requiritur acceptatio populi, id esse aliter nequit, inquit Suarez L. I. C. XI. de leg. n. 6, nisi aut propter imperfectam potestatem principis, quia ex peculiari suae societatis constitutione sub hac dependentia suscipit potestatem, aut ex eiusdem benignitate, qui absoluta sua potestate uti nolit (*).

18. Ex iis vero, quae de *materia legis* dicta sunt, haec consequuntur:

I. Licet sit iniusta, adeoque irrationabilis, proindeque *ex defectu materiae* nulla ea lex, quae manifeste laedit ius verum, eam tamen eiusmodi non esse, quae offendit ius ceteroqui verum, sed eo in casu vigere desinens ex concursu boni, iurisque superioris; quia eiusmodi in casu esse ius desiit (**).

II. Si qua lex initio rationabilis, deinde, circumstantia aliqua accedente, aut honesta esse, aut conducere ad finem desiit, eam non modo posse, verum etiam debere abrogari, aut mutari; quia rationabilis esse desiit, adeoque periit ex defectu materiae.

III. Si qua lex sit per se et respectu societatis rationabilis, respectu autem alicuius minus rationabilis, recte posse illum eadem solvi seu dispensari, nisi tamen bonum publicum obstet (cf. *heic* I.).

19. Potestate legifera ita constituta ac declarata, firmissime simul constituta sunt cetera omnia, quae in societatibus praecipui solent aut possunt, et de quibus iuris publici scriptores seorsim agere consueverunt; ex. gr. ius exigendi tributa, aut etiam publica quaedam praedia constituendi, unde societatis necessitatibus consulatur, et quidquid ad eorundem bonorum administrationem pertinet; ius constituendi minores magistratus, eorumque iurisdictioni certum locum definiendi; ius interdicens quidquid societati eiusque fini perniciosum esse existimatur, ex. gr. lectionem pravorum librorum, aliaque

(*) Cf. Zacaria op. cit. num. XI. et seqq.

(**) Cf. Taparelli Saggio teoretico di Diritto Naturale num. 361, cuius loquendi formula, licet diversa sit, eodem tamen recidit.